

Zgłoszenie kandydatury prof. Pawła M. Rowińskiego na stanowisko Prezesa Polskiej Akademii Nauk w kadencji 2023-2026

Uzasadnienie

Profesor Paweł Rowiński (ur. w 1965 r. w Warszawie), członek rzeczywisty PAN, jest geofizykiem, profesorem nauk o Ziemi, absolwentem studiów matematycznych odbytych na Uniwersytecie Warszawskim. Jest badaczem o znaczącym dorobku naukowym – szczególnie w zakresie dynamicznie rozwijającej się, relatywnie nowej, specjalności naukowej, jaką jest hydrodynamika środowiska. Główne osiągnięcia naukowe prof. Rowińskiego związane są z analizą mechanizmów turbulentnego transportu masy i energii w płynącej wodzie. Szereg opublikowanych prac poświęcił również zastosowaniom metod statystycznych w hydrologii, konsekwencjom zmian klimatycznych oraz inteligentnej analizie danych. Przede wszystkim zaś cenione są jego prace dotyczące struktury przepływu, w tym struktury turbulencji w rzekach o złożonej geometrii i w obecności roślinności. Można powiedzieć, że są one jego znakiem firmowym. Na szczególną uwagę zasługuje przeprowadzenie przez prof. Rowińskiego serii badań terenowych, w tym – wspólnie z zespołem z Uniwersytetu w Warwick – największe w swoim czasie (chodzi o skalę przestrzenną), przeprowadzone na Narwi badania znacznikowe na świecie. Swoje prace publikuje w najbardziej prestiżowych czasopismach związanych z wodą, tj. *Water Resources Research*, *Advances in Water Resources*, *Hydrology and Earth System Sciences*, *Science of the Total Environment*. Jest współautorem lub współredaktorem piętnastu książek i pięciu wydań specjalnych międzynarodowych czasopism naukowych. Jest twórcą i redaktorem naczelnym serii wydawniczej Springer: *Geoplanet: Earth and Planetary Sciences* (dotychczas wydano ponad 40 tomów).

Prof. Rowiński jest członkiem wielu polskich i zagranicznych komitetów i organizacji naukowych, w tym w najważniejszej w jego obszarze badawczym: International Association for Hydro-Environment Engineering and Research (IAHR); sprawuje w niej od 2016 roku funkcję wiceprzewodniczącego zarządu europejskiego oddziału (głosują wszyscy europejscy członkowie IAHR). Miarą uznania i międzynarodowej pozycji prof. Rowińskiego w środowisku hydrologicznym było powierzenie mu przez *International Association for Hydro-Environment Engineering and Research (IAHR)* organizacji kongresu 6th IAHR Europe Congress „No frames, no borders” (500 uczestników z 52 państw), który w lutym 2021 r. – ze względu na pandemię – był organizowany w wersji hybrydowej; wykłady plenarne były transmitowane ze stacji PAN w Brukseli, Wiedniu i Berlinie. Polska Akademia Nauk była współorganizatorem tego wyjątkowego przedsięwzięcia.

Do pełnienia funkcji Prezesa Polskiej Akademii Nauk predysponuje go szczególnie bogate doświadczenie zarządcze związane zarówno z instytutami PAN jak i z częścią korporacyjną Akademii.

I tak, w latach 2008-2015 pełnił funkcję dyrektora Instytutu Geofizyki PAN, a wcześniej zastępcy dyrektora tegoż instytutu ds. naukowych. Warto przy tym podkreślić, iż w okresie kiedy pełnił funkcję dyrektora, Instytut uzyskał status

Krajowego Naukowego Ośrodka Wiodącego, a potem – w wyniku przeprowadzonej ewaluacji jednostek naukowych – najwyższą kategorię A+. Bardzo też angażował się w sprawy zarządzania instytutami – był członkiem Rady Dyrektorów Jednostek Naukowych PAN (lata: 2011-2015). Był też współtwórcą i pierwszym przewodniczącym Centrum Badań Ziemi i Planet GeoPlanet PAN (2009-2015), skupiającego pięć instytutów PAN. Było to pierwsze Centrum utworzone w Polskiej Akademii Nauk na mocy ustawy z 2010 r. Wprowadził też – co trzeba szczególnie podkreślić – Centrum do elitarnego klubu ośmiu najważniejszych w Europie instytucji zajmujących się naukami o Ziemi *Geo8 European Alliance for Earth Sciences*. Prof. Rowiński był (lub jest) członkiem czterech rad naukowych instytutów PAN, tj. Instytutu Geofizyki PAN (od 2004 r.), Instytutu Oceanologii PAN (2011-2014, 2015-2018), Centrum Astronomicznego im. Mikołaja Kopernika PAN (2015-2018) oraz Instytutu Nauk Geologicznych PAN (2015-2018). Aktywnie uczestniczy w radach naukowych instytutów poza strukturami PAN - aktualnie jest członkiem rady naukowej Instytutu Chemii i Techniki Jądrowej, wcześniej był członkiem rady naukowej w Państwowym Instytucie Geologicznym - Państwowym Instytucie Badawczym (2008-2011, 2012 -2015) i w Instytucie Geografii Fizycznej Uniwersytetu Warszawskiego (2005-2008, 2012-2016). Szerzej instytutami Wydziału III zajmował się w latach 2012 -2015, kiedy pełnił funkcję Wiceprzewodniczącego Rady Kuratorów Wydziału III PAN Nauk Ścisłych i Nauk o Ziemi; przez krótki okres czasu – do wyboru na Wiceprezesa PAN (od stycznia do maja 2015) sprawował funkcję Przewodniczącego Rady Kuratorów Wydziału III PAN.

Dwukrotnie, najpierw w 2015 roku, a potem w 2018 r. został wybrany na Wiceprezesa Polskiej Akademii Nauk. Bardzo istotne jest to, że od początku pełnił funkcję tego wiceprezesa, który na mocy ustawy zastępuje Prezesa Akademii podczas jego nieobecności. Ponadto nadzoruje prace Wydziału III Nauk Ścisłych i Nauk o Ziemi PAN oraz koordynuje sprawy instytutów naukowych PAN. Odpowiada też za współpracę z Radą Dyrektorów Jednostek Naukowych PAN, Samorządem Doktorantów PAN, Sejmem i Senatem Rzeczypospolitej Polskiej. Pomijając stronę formalną, warto podkreślić jego zaangażowanie w działania na rzecz rozwoju Polskiej Akademii Nauk – w tym te o charakterze strategicznym. Przewodniczy zespołowi do spraw opracowania założeń do projektu oraz projektu nowelizacji ustawy o PAN, a wcześniej również zespołowi ds. opracowania regulaminu wyboru członków PAN. Przewodniczy też komisji stypendialnej PAN i doradczemu zespołowi Prezesa PAN do spraw podziału budżetu Akademii. Był inicjatorem utworzenia Biura Doskonałości Naukowej w Akademii, wspierającego polskie aplikacje w konkursach Europejskiej Rady ds. Badań Naukowych ERC, a obecnie jest koordynatorem (był również pomysłodawcą) programu stypendialnego PASIFIC (2019-2024), finansowanego ze środków Komisji Europejskiej w ramach Programu Marii Skłodowskiej-Curie COFUND (projekt o łącznym budżecie blisko 50 mln zł). Program ma na celu promowanie nowatorskich pomysłów badawczych w jednostkach PAN. To pierwszy w historii tak znaczący grant realizowany przez Kancelarię PAN. Wśród inicjatyw prof. Rowińskiego znalazło się także powołanie, a obecnie koordynowanie prac Zespołu doradczego Prezesa PAN ds. kryzysu klimatycznego, który regularnie przygotowuje i upowszechnia komunikaty dotyczące wielu aspektów wpływu zmian

klimatu na życie społeczne i gospodarcze Polski. Prof. Rowiński aktywnie uczestniczy (bądź uczestniczył) w pracach czterech różnych komitetów PAN.

Tymi działaniami niewątpliwie dowodzi, że będzie właściwą osobą skutecznie wdrażającą reformę Polskiej Akademii Nauk. Jest osobą świetnie zorientowaną – co w dzisiejszych, trudnych czasach jest nie do przecenienia – w niezmiernie złożonej materii działalności jednostek naukowych PAN i samej korporacji: oddziałów i komitetów naukowych PAN.

Ponadto, znakomicie rozumie organizację innych europejskich akademii i dba o międzynarodowy prestiż PAN. Zauważmy, że po raz trzeci został wybrany do zarządu ALLEA, the European Federation of Academies of Sciences and Humanities, gdzie pełni bardzo aktywną rolę, a w 2021 r. został wybrany członkiem zarządu *Science Advice for Policy by European Academies, SAPEA*, zrzeszającej ponad sto europejskich akademii i towarzystw naukowych. To gwarantuje, że proponowane przez niego koncepcje nie będą odbiegać od rozwiązań stosowanych w innych państwach europejskich.

W różnych wypowiedziach – na przykład w artykule: „W obliczu zmian. Jakich reform potrzebuje Polska Akademia Nauk? Cele i zadania na przyszłość” (*Academia*, 1/69/2022, 42-44) – prof. Rowiński podkreślał społeczną rangę Akademii. To ważne, gdyż Akademia nie powinna się zamykać w „wieży z kości słoniowej”:

Akademia przyszłości powinna stanowić wzorzec w dziedzinie promocji i kreowania doskonałości naukowej, współtworzyć i wypełniać to, co nazywamy wartościami europejskimi, wypracowywać standardy etyczne i oferować doradztwo dotyczące spełniania zasad etycznych i wolności akademickiej. Chcielibyśmy mieć narzędzia pozwalające na niezależne, korzystające z najnowszych osiągnięć nauki we wszystkich jej dyscyplinach doradztwo służące wszelakim organom decyzyjnym. Jednocześnie Akademia powinna stanowić źródło wiarygodnej wiedzy dla społeczeństwa, powinna wypracowywać skuteczne i atrakcyjne mechanizmy promocji nauki, zabierać głos w sprawach ewaluacji badań naukowych i pomagać wypracowywać najwyższe standardy służące tej ewaluacji. Innymi słowy, PAN widzimy jako znaczące forum wymiany intelektualnej i refleksji naukowej, obecne w debacie publicznej i zakorzenione w swoim otoczeniu gospodarczym i społecznym. (s. 44)

Swoją aktywnością podejmowaną w przestrzeni publicznej prof. Rowiński angażuje się w popularyzację nauki, prowadzi wykłady. Ostatnio był powołany jako Honorowy Przewodniczący Komitetu Naukowego Pikniku Centrum Nauki Kopernik i Polskiego Radia 2022. Jest też często obecny w mediach – zwłaszcza odnosząc się do spraw dotyczących organizacji nauki, kryzysu klimatycznego i problemów wody (w ścisłej współpracy z UNESCO jest organizatorem w PAN corocznych obchodów Światowego Dnia Wody).

* * *

Podsumowując, trzeba zwrócić uwagę na siedem mocnych stron kandydatury prof. Pawła Rowińskiego na stanowisko Prezesa Polskiej Akademii Nauk:

1. Mocna pozycja naukowa (też widziana w perspektywie międzynarodowej). Ważne jest też i to – zwłaszcza w dzisiejszych czasach kryzysu klimatycznego – że kandydat zajmuje się badawczo i angażuje się (także na poziomie UNESCO) w działania związane z ochroną klimatu i wody.

2. Głęboka znajomość Akademii podbudowana pełnieniem przez okres dwóch kadencji funkcji „pierwszego” wiceprezesa PAN.
3. Przygotowanie (wraz z kierowanym przez niego zespołem) perfekcyjnie dopracowanego projektu nowej ustawy o PAN.
4. Nawiązanie efektywnej współpracy (też włączenie się w prace na poziomie zarządczym) z akademiami europejskimi.
5. Znajomość (ugruntowana własnym doświadczeniem organizacyjnym – był dyrektorem instytutu PAN i zasiadał w radach naukowych kilku instytutów) specyfiki organizacyjnej i potrzeb instytutów PAN.
6. Przybliżanie Akademii społeczeństwu – także przez osobiste angażowanie się w popularyzację nauki.
7. Duża umiejętność pracy zespołowej i poszukiwania kompromisów w rozwiązywaniu trudnych problemów przy jednoczesnym dbaniu o zasadnicze wartości ważne w pracy akademickiej i instytucjach naukowych.